

Publisert i: *Barmhertighetens gemenskap – en festskrift för Roland Spjuth*. Carl-Magnus Carlstein et. al red. Malmö: Spricka förlag, 89-105.

Frelsen og kirken – en samtale med Roland Spjuth

Harald Hegstad

Budskapet om frelse er utvilsomt et av de fremste kjennetegn ved kristen tro. Samtidig er forståelsen av frelsen et av de mest komplekse temaene i teologien, et tema der kirker og teologer ofte har gått i ulike retninger. Det gjelder både de mer prinsipielle spørsmål, men også de mer konkrete: Hva innebærer egentlig frelse for samfunnet og den enkelte? Og hvordan kan kirken formidle budskapet om frelse på en måte som framstår forståelig og troverdig for mennesker i dag? Et spørsmål i er i denne sammenheng hvilken rolle kirken selv spiller i forståelsen av frelsen? Er kirken ikke bare en budbringer om frelsen, men også selv en del av frelsens virkelighet? Og blir noe av svaret på hva frelse innebærer å peke på kirken og kirkens liv? Roland Spjuth går i sin innføringsbok i kristen tro forholdsvis langt i en slik retning. I denne artikkelen vil jeg bruke hans forståelse av frelsen som utgangspunkt for å se nærmere på disse spørsmålene.

Å skrive om frelsen

Roland Spjuth og jeg har det til felles at vi begge i løpet av de siste årene har forsøkt å formulere en grunnleggende framstilling av innholdet i kristen tro i bokform. Min egen versjon av et slikt forsøk kom i 2015 på norsk under tittelen *Gud, verden og håpet*.¹ Spjuths bidrag kom i 2020 på svensk under tittelen *Om Gud og allt annat*.²

Spjuth skrev i 2016 en anmeldelse av min bok der han ga uttrykk for en sympatisk innstilling til boken, samtidig som han også formulerte enkelte kritiske spørsmål og innvendinger.³ Disse spørsmål og innvendinger var ikke minst knyttet til forståelsen av frelsen, både hvordan en kristen forståelse av frelsen bør formuleres, hvordan den kan gjøres relevant for menneskers livstolkning i dag.

¹ Harald Hegstad, *Gud, verden og håpet: Innføring i kristen dogmatikk* (Oslo: Luther forlag, 2015). I mellomtiden er det også kommet en engelsk versjon av boken: *God, the World, and Hope: An Introduction to Christian Dogmatics* (Eugene, Oregon: Wipf & Stock 2018).

² Roland Spjuth, *Om Gud och allt annat: Grunddrag i kristen tro* (Oxie: Spricka förlag, 2020).

³ ”Om Harald Hegstads nya dogmatik”, <http://cruciformphronesis.se/blog/om-harald-hegstads-nya-dogmatik>, publisert 7. jan. 2016.

Anmeldelsen ga meg anledning til å reflektere videre over de spørsmål han reiste, men gjorde meg også nysgjerrig på hvordan han selv ville legge til rette disse spørsmålene. Det var derfor med stor interesse jeg gikk til hans eget bidrag i *Om Gud og allt annat* for å se hvordan han tilrettela forståelsen av frelsen.

Når jeg legger de to bøkene ved siden av hverandre, ser jeg at våre prosjekter har mye til felles. Vi er begge teologer med tilhørighet i en bestemt kirkelig tradisjon (for min del en norsk lutherdom, for hans del en svensk frikirkelig baptistisk) som samtidig søker å gi et økumenisk uttrykk for hva kristen tro er. Spjuth formulerer sitt prosjekt på følgende måte: ”Denna bok är därför inte någon renodlad frikyrklig teologi. [...] Boken är ett försök att förklara *den kristna tron*.”⁴ Samtidig som vi begge deler en grunnleggende økumenisk holdning, kommer man ikke utenom at vi begge skriver fra hvert vårt kirkelige utgangspunkt. En fullstendig økumenisk teologi finnes (ennå) ikke. Det viktige er at man med ståsted i ulike tradisjoner forsøker å framstille det felles kristne evangelium om Jesus Kristus.

For å kunne gjøre det, er det nødvendig å gå tilbake til kristentroens utgangspunkt, slik den er bevitnet i de bibelske skrifter. Både Spjuth og jeg forsøker derfor i våre bøker å gi behandlingen en solid bibelteologisk forankring. Jobben er likevel ikke gjort gjennom å utlegge bibeltekster, de må også tolkes og anvendes på en måte som kan tale inn i den tid vi lever i i dag. Samtidig som den er forankret i historisk gitte kilder, må teologien kunne bidra til at mennesker kan forstå seg selv og den verden de lever i, i lys av den kristne tro. Selv om kristen tro har sitt utgangspunkt i en bestemt historie, handler den dypest sett om hele virkeligheten. Nettopp en slik innsikt er reflektert i tittelen på Spjuths bok: *Om Gud och allt annat*. Fordi kristen tro er troen på Gud som verdens skaper, handler den ikke bare om en avgrenset religiøs side ved tilværelsen, men om tilværelsen som helhet. Som Spjuth formulerer det: ”Om Gud är allts ursprung och mål, då måste detta påverka hur allt annat förstås.”⁵

For min egen del har jeg formulert dette som et spørsmål om *livstolkning*. Det betyr at en framstilling av kristen tro ikke kan begrense seg til å gjøre rede for den indre logikk og sammenheng i kristen tro, men at den også må vise hvordan kristen tro kan belyse allmennmenneskelige spørsmål og besvare spørsmål som alle mennesker stiller seg.⁶

I sin anmeldelse av min bok slutter Spjuth seg til dette anliggendet, men kritiserer meg samtidig for ikke å ha utnyttet et slikt perspektiv tilstrekkelig. Han påpeker at det finnes en del gode ansatser i kapittelet om ”verden, mennesket og det onde”, men at grepet ikke følges tilstrekkelig opp når man kommer til sentrale tema som kristologi og soteriologi. Framstillingen av frelsen tar

⁴ Roland Spjuth, *Om Gud och allt annat*, 24–25.

⁵ *Ibid.*, 16.

⁶ Harald Hegstad, *Gud, verden og håpet*, 20–22.

riktignok sitt utgangspunkt i den allmennmenneskelige erfaring av at ikke alt er som det skal være i tilværelsen, men i selve utfoldelsen av frelsesforståelsen mener han jeg ender opp i en snever luthersk forståelse av frelse som rettferdiggjørelse i forholdet til Gud.⁷

En slik innvending har mye for seg. Riktignok er man i en lærebok nødt til å gjøre rede for tradisjonelle problemstillinger, selv om de er preget av en begrenset horisont. Med den økumeniske problematikk som knytter seg til rettferdiggjørelseslæren, kommer man ikke unna å redegjøre skikkelig for den. Men selv om det er redegjort for andre aspekter ved frelsesbegrepet, har ikke disse fått den samme plass.

Det problem som her er påpekt, er likevel neppe et rent *luthersk* problem, slik Spjuth antyder. Snarere er det vel slik i mange sammenhenger at det er lettere å adressere allmenne livserfaringer når man beveger seg på skapelsesteologiens område enn når det er snakk om frelsen. Forestillinger om hva frelse betyr, blir lett mer interne og mindre forståelige for folk flest. En risiko er også at frelsen blir forstått som noe som går ut over det allmenne menneskelivet. Ikke minst har dette vært en fare i vekkelsestradisjonen, der oppfordringen til å vende ryggen til ”verden” ofte var en sentral del av omvendelsesbudskapet.

Frelsen handler om det hele

Slik sett representerer det en god ansats når frelsen hos Spjuth ikke forstås som et tillegg til, men som en integrert del i det helhetsperspektiv han mener kristen tro handler om. For Spjuth handler ikke frelsen bare om en særlig kristen del av tilværelsen, men om hele livet og hele verden. Som han uttrykker det med henspilling på bokens tittel: ”Även frälsningen handlar om Gud och allt annat.”⁸

Den nære sammenhengen mellom frelsen og den skapte verden kommer også til uttrykk gjennom en understrekning av det kroppslige og materielle. Frelsen handler ikke bare om det indre sjelsliv, men om hele den menneskelige eksistens, om ”en nådefull närvaro som helar och upprättar ett trasigt liv.”⁹ Han kan også snakke om ”det heligas närvaro i det kroppsliga”.¹⁰ I denne sammenheng påpeker han at den frikirkelige tradisjonen ofte har hatt vanskelig for å ”formulera en teologi om Andens verk i det kroppsliga” fordi vekten så ensidig har ligget på åndelige erfaringer på det indre plan.¹¹ En konsekvens av dette har blitt ”att nådens verk i en människas liv blir märkligt frikopplad från de sociala relationer och händelser som normalt formar människors liv.”¹² For en luthersk teolog er det særlig interessant å se hvordan Spjuth kopler dette til en

⁷ ”Om Harald Hegstads nya dogmatik”.

⁸ Roland Spjuth, *Om Gud och allt annat*, 176.

⁹ *Ibid.*, 293.

¹⁰ *Ibid.*, 252.

¹¹ *Ibid.*, 259.

¹² *Ibid.*, 260.

tydeligere betoning av det *sakramentale*. Slik sett synes han å være på linje med den sakramentale vending som har gjort seg gjeldende i baptistisk teologi på det internasjonale plan.¹³

Selv om frelsen også handler om ”allt annet”, handler den naturligvis også om Gud og om forholdet til Gud. Dette er da også det sentrale innholdet i frelsen slik Spjuth forstår det.

”Frälsningen är människors gemenskap med en evig Gud,” lyder det nærmest definatorisk.¹⁴ Når mennesker har behov for frelse, skyldes det at mennesket har en moralsk skyld til Gud: ”Hon är syndare som svikit den som skapat världen.”¹⁵ Frelsen innebærer derfor tilgivelse for menneskets synd, men også en utfrielse fra syndens makt. Med henvisning til den katolsk-lutherske felleserklæringen om rettferdiggjørelseslæren peker Spjuth på en voksende økumenisk konsensus om at frelsen både handler om Guds tilgivende og fornyende nåde.¹⁶ Fornyelsen av gudsforholdet handler altså ikke bare om gjenopprettelse av en transcendent relasjon, men om det konkrete og erfarbare menneskelivet. Det handler ikke bare om å få *tro* at forholdet til Gud er i orden, men om en opplevd relation: ”Nåd handlar om att Anden drar in människan i en levande relation med Gud där det sker verklig kommunikation.”¹⁷

Alt dette innebærer at frelsen ikke er noe som erstatter det skapte menneskelivet, men som gjenoppretter og fullender det. ”Frälsning leder inte människan bort från skapelse, kropp och social gemenskap. Jesus frälsningsverk handlar om att Gud vill återställa och fullborda skapelseverket.”¹⁸ På dette punkt henviser Spjuth til Ireneus’ tanke om frelsen som gjenopprettelsen av sann menneskelighet.¹⁹

Både gjennom sin betoning av sammenhengen mellom skapelse og frelse og sin bruk av Ireneus har Spjuth her mye til felles med en annen svensk teolog, Gustaf Wingren. Fordi likheten er så stor, er det påfallende at Spjuth ikke i større grad eksplisitt henviser til Wingren.²⁰ Wingren var nettopp den som lanserte Ireneus’ teologi som nøkkel til denne problematikken, og som gjennom sitt forfatterskap energisk understreket sammenhengen mellom frelsen og det skapte.²¹

På tross av felles anliggender, er det likevel markante forskjeller mellom Spjuth og Wingren. Å se dem ved siden av hverandre kan bidra til å belyse deres posisjoner, men også til å få et klarere

¹³ Se f.eks. Anthony R. Cross et al., *Baptist Sacramentalism: Studies in Baptist History and Thought* (Milton Keynes: Paternoster Press, 2003).Jf. også Harald Hegstad, *Dåpen: En nådens kilde* (Oslo: Verbum, 2019), 46.

¹⁴ Roland Spjuth, *Om Gud och allt annat*, 206.

¹⁵ *Ibid.*, 182.

¹⁶ *Ibid.*, 288.

¹⁷ *Ibid.*, 289.

¹⁸ *Ibid.*, 276.

¹⁹ *Ibid.*, 277.

²⁰ Så vidt jeg har kunnet konstatere, inneholder boken bare én referanse til Wingren, og da om et annet tema enn dette (*ibid.*, 77).

²¹ Et viktig bidrag i så måte var Gustaf Wingren, *Människan och inkarnationen enligt Irenaeus* (Lund: Gleerup, 1947).

grep på noen dilemmaer som ethvert forsøk på å formulere en teologi om frelsen må ta stilling til. Ikke minst kommer dette til uttrykk i hvordan man oppfatter kirkens rolle i frelsens sammenheng.

Kirken som frelsens sted

Nettopp kirkens rolle som formidler av frelsen og som sted for frelsens virkelighet er et sentralt motiv i Spjuths framstilling. Dette er også et tema han gjerne skulle sett utviklet bedre i min egen framstilling av troslæren. Her påpeker han at kristen tro ikke bare handler om hvordan vi fortolker vår felles virkelighet, ”utan primært om vilken social gemenskap som *gestaltar den verklighet vi längtar efter*.”²²

Spjuth avgrensar seg riktignok fra en forståelse av frelse som noe som er *begrenset* til kirken. ”Frälsning kan alltså inte identifieras med kyrkan,” sier han. Tvert om venter kirken ”tillsammans med hela skapelsen på alltings försoning. Det kristna hoppet bär på en stor ekumenisk-ekologisk vision.”²³

Kirkens rolle er for Spjuth likevel av helt avgjørende betydning for forståelsen av frelsen. Kirken er ikke bare en ytre ramme for frelsen, men det kirkelige fellesskap er selv en del av frelsens virkelighet. Fordi mennesket er et sosialt vesen, ”behöver också frälsningen bli till i sociala relationer”, noe den blir ”genom det folk Gud formar”, påpeker Spjuth.²⁴ Som sosial virkelighet er kirken selve inkarnasjonen av frelsen og det sted der frelsen formidles til mennesker.²⁵ I tråd med dette argumenterer også Spjuth for en sakramental forståelse av kirken.²⁶

Også for Wingren er kirken av helt avgjørende betydning for frelsesforståelse. Det er ikke tilfeldig at en av hans sentrale dogmatiske verk nettopp heter *Evangeliet och kyrkan*.²⁷ Også Wingren forstår kirken som et uttrykk for den nyskapelse av den skapte verden som frelsen innebærer. Han kan derfor omtale kirken som ”återställt, räddat och fritt människoliv, samlat under den Herre, i vilken allt från begynnelsen är skapat.”²⁸

Wingren har imidlertid langt mindre å si om kirken som sosialt fellesskap enn det Spjuth har. For Wingren er det *gudstjenesten* som er den primære manifestasjon av kirken om fellesskap. I dette fellesskapet forkynnes evangeliet og sakramentene forvaltes. Fra gudstjenestens fellesskap sendes den kristne ut i verden for å leve sitt liv i hverdagen i kallsarbeidet for sin neste. For Wingren er fellesskapslivet ikke noe som realiseres i et spesifikt kirkelig fellesskap, men i det allmenne samfunnslivet. Satt på spissen: På søndag finner man kirken forsamlet til gudstjeneste i

²² ”Om Harald Hegstads nya dogmatik”.

²³ Roland Spjuth, *Om Gud och allt annat*, 176.

²⁴ *Ibid.*, 173.

²⁵ *Ibid.*, 175.

²⁶ *Ibid.*, 262–264.

²⁷ Gustaf Wingren, *Evangeliet och kyrkan* (Lund: Gleerups, 1960).

²⁸ *Ibid.*, 13.

kirkehuset. Resten av uken består kirken av enkeltkristne som lever ut det kristne livet på hver sin plass i samfunnet.²⁹

Jeg har i annen sammenheng kritisert den type forståelse av kirkens sosiale framtredelesform som Wingren står for som ufullstendig.³⁰ Å redusere kirkens fellesskapskarakter til det som skjer i gudstjenesten, synes å være en svært reduksjonistisk tilnærming til en nytestamentlig forståelse av kirken som fellesskap, som *koinonia*, der man finner sterke uttrykk for kirkens fellesskapsliv. En forståelse av at kirken i det daglige bare lever gjennom sine individuelle medlemmer, tar heller ikke hensyn til at kirkens kall til misjon og diakoni krever at kristne mennesker arbeider i fellesskap for å løse oppdraget.³¹

At Wingren ikke har større rom for et kirkens felles liv også ut over søndagens gudstjeneste, har trolig også sammenheng med en bestemt samfunnsforståelse. Selv om Wingren ikke oppfattet det svenske samfunn i siste halvdel av 1900-tallet som et kristent samfunn, forutsatte han i stor grad et felles verdigrunnlag. Så langt går Wingren i sin forståelse av et slikt felles verdigrunnlag at han ikke ser behov for noen spesifikk ”kristen etikk”. Det kristne bidraget ligger ikke i en bestemt oppfatning om hva som er rett og hva som er galt, men i å motivere mennesker til å gjøre det rette.

Selv om samfunnet er blitt mer sekulært, forutsetter Wingren åpenbart et samfunn der (den lutherske) kristendommen har en klar majoritetsposisjon. Det kommer for eksempel til uttrykk når han kan si at man i lokalsamfunnet er ”omgiven av döpta”.³² Dermed kan man også tenke seg at kristentroens sosiale dimensjon i stor grad kan leves ut sammen med andre kristne i lokalsamfunnet, uten at man trenger å organisere det som spesifikt kirkelige fellesskapsformer.

En slik majoritetsposisjon er utvilsomt også til grunn for tanken om kirken som *folkekirke* som har vært så viktig for de lutherske kirkene i Norden. Et aspekt ved en slik folkekirketanke er nettopp at man understreker kirkens rolle i samfunnet og som en del av samfunnet, og at man derfor er mindre opptatt av spesifikke kirkelige fellesskapsformer. På det konkrete plan framstår kirken derfor i første rekke som *institusjon*, representert ved sine gudstjenester og andre arrangementer, sine ansatte og sine bygninger. I langt mindre grad framstår folkekirken som et fellesskap som lar seg skjelve fra samfunnet for øvrig.³³

Etter hvert som den livssynsmessige sammensetningen i de nordiske land forandres, framstår en slik forståelse som stadig mindre relevant. Et resultat av dette er at en tradisjonell folkekirkeekkesiologi ikke lenger kan sies å være enerådende, heller ikke i luthersk sammenheng.

²⁹ Ibid., 25–26, 168–169.

³⁰ Harald Hegstad, *Den virkelige kirke: Bidrag til ekklesiologien* (Trondheim: Tapir akademisk forlag, 2009), 65–68.

³¹ Ibid., 87–109.

³² Gustaf Wingren, *Evangeliet och kyrkan*, 245.

³³ Harald Hegstad, ”Kirken som fellesskap: Lutherske folkekirker i forandring”, i *National kristendom til debat*, red. Jeppe Bach Nikolajsen (Fredericia: Kolon, 2015), 253–266.

Ikke minst har mange latt seg utfordre av en ekklesiologi som i større grad understreker kirkens karakter av konkret fellesskap, slik den blant annet er representert de amerikanske teologer som John Howard Yoder og Stanley Hauerwas.³⁴

Med sin understrekning av kirken som sosial kropp plasserer Spjuth seg utvilsomt i denne tradisjonen. Han påpeker at kirken består av konkrete relasjoner mellom mennesker, og at det hører til det som konstituerer kirken. I kontrast til en mer institusjonell kirkeforståelse påpeker han at kirken ikke bare må forstås som et lokale der en prest leder gudstjenesten. Selv om gudstjenestefeiringen alltid vil være sentral i kirkens liv, består kirken også av mange andre fellesskapsformer, i ulike grupper, i barne- og ungdomsarbeid, i kloster og kommuniteter, eller i mer uformelle møteplasser og vennskskapsrelasjoner.³⁵

Spjuths tenkning handler her imidlertid ikke bare om kirkeforståelsen i snever forstand, men henger nært sammen med hans forståelse av frelsen. Kirken for Spjuth er således ikke bare et middel til å få del i frelsen, men livet i kirken er selv en del av frelsens innhold. Frelse er ikke bare restitusjon av det individuelle gudsforholdet, men tilhørighet til et nytt fellesskap. Ja fellesskapet i kirken er intet mindre enn bærer av Guds frelsende nærvær i verden: ”Guds närvaro i denna värld sker i och genom ett sådant samspel mellan mäaniskor.”³⁶ Mens formidlingen av frelsen for en mer institusjonell kirkeforståelse som hos Wingren skjer gjennom forkynnelsen og sakramentforvaltningen, hevder Spjuth at dette ikke kan begrenses til slike enkeltstående handlinger, men at frelsen formidles gjennom det kirkelige fellesskap som sådan: ”Men en sakramental förståelse av kyrkans gemenskap bör ta på allvar att förmedlingen av frälsning primärt är kyrkans gemensamma liv.”³⁷

Dette får også konsekvenser for forståelsen av kirkens oppdrag i verden. Den skal ikke bare forkynne eller proklamere frelsen, men gjennom sitt felles liv realisere noe av frelsens liv: ”Kyrkans liv och handlingar skapar ett rum där människor får möjligheten att leva sig in i Guds stora berättelse med skapelsen.”³⁸

Er frelsen realisert i kirken?

Jeg har for min del ingen problemer med å slutte meg til Spjuths kritikk av en institusjonell kirkeforståelse som ikke har tilstrekkelig rom for betydningen av kirkens konkrete fellesskap. Jeg ser likevel noen farer ved den vekt som Spjuth tillegger dette fellesskapet. For det første gjelder det rekkefølgen mellom Guds og menneskers handlinger. Spjuth påpeker med rette at initiativet til

³⁴ Eksempler finnes i Jeppe Bach Nikolajsen, *The Distinctive Identity of the Church: A Constructive Study of the Post-Christendom Theologies of Lesslie Newbigin and John Howard Yoder* (Eugene, Oregon: Pickwick, 2015); Patrik Hagman, *Efter folkkyrkan: En teologi om kyrkan i det efterkristna samhället* (Skellefteå: Artos, 2013).

³⁵ Roland Spjuth, *Om Gud och allt annat*, 250–251.

³⁶ *Ibid.*, 250.

³⁷ *Ibid.*, 263.

³⁸ *Ibid.*, 332.

frelsen alltid ligger hos Gud.³⁹ Spørsmålet er om dette kan bli utydelig hvis man framholder kirkens sosiale liv som er den primære formidler av frelsen. Selv om også evangelieforkynnelsen og forvaltningen av dåp og nattverd utføres av mennesker, framstår det guddommelige initiativ i disse handlingene likevel langt klarere. Det handler om Guds ord og løfte som er forut for våre egne kvaliteter og forutsetninger, om en guddommelig tiltale med en objektiv kvalitet forut for og uavhengig av den åndelige kvalitet hos den som forkynner og forvalter og hos den som tar imot. Dersom man forstår kirkens sosiale fellesskap som den primære formidler av frelsen, gjør man ikke da formidlingen av frelsen avhengig av kvalitetene i dette fellesskapet?

Dette fører meg over til den andre faren jeg ser i Spjuths tilnærming, nemlig hvorvidt han undervurderer at kirkens fellesskapsliv også rommer mye som ikke er i samsvar med evangeliet. Enhver som har den minste erfaring med et kirkelig fellesskap, kan vitne om at det ikke bare er stedet for det gode og oppbyggelige, men også for det som bryter mennesker ned. Og det er her helt unødvendig å gå til overgrepsskandaler eller liknende for å belegge en slik påstand. Alt dette er helt sikkert også Spjuth klar over, men spørsmålet er om det får noen konsekvenser for hvilken rolle han tillegger fellesskapet i formidlingen av frelsen. Hva skjer med Guds ubetingede nåde hvis ”förmedlingen av frälsning primärt är kyrkans gemensamma liv”⁴⁰ når dette felles liv også rommer destruktive trekk? Står man ikke da i fare for å gi guddommelig legitimitet til høyst menneskelige fenomener som kan romme både det onde og det gode? At kirken er *kalt* til å gi uttrykk for frelsens virkelighet gjennom sitt felles liv, er jeg uten videre enig i. Men risikerer man ikke å trå feil dersom man forutsetter at den faktisk også *gjør* det?

Spjuth er tydelig på at selv om grunnlaget for frelsen er lagt i og med Guds handling i Jesus Kristus, så er den ikke fullbyrdet. Her gjelder altså et ”allerede nå, men ennå ikke”-perspektiv, for å knytte an til et begrep jeg selv har brukt for å beskrive frelsens virkelighet i denne verden.⁴¹ Spjuth omtaler dette som ”[f]rälsningens fördolda närvaro”.⁴² Det synes likevel som om skjultheten først og fremst gjelder frelsens tilstedeværelse *i verden*, mens den er langt mer entydig til stede i kirken. Slik virker det i alle fall når han sier ”att frälsningen ska gestaltas i en konkret och förnyad gemenskap inom historien”.⁴³ På en måte kan det synes som ”allerede nå” gjelder kirken, mens ”ennå ikke” gjelder verden. Han konstaterer riktignok at ”kyrkan bär själv på många tillkortkommanden”,⁴⁴ men dette synes likevel ikke å rokke hans forholdsvis entydige identifikasjon mellom kirkens fellesskap og frelsens virkelighet.

For egen del vil jeg i langt større grad betone tvetydigheten i det kirkelige fellesskap når det gjelder i hvilken grad det virkeliggjør frelsens virkelighet. Bestående av mennesker rommer

³⁹ Ibid., 295.

⁴⁰ Ibid., 263.

⁴¹ Harald Hegstad, *Gud, verden og håpet*, 174–175.

⁴² Roland Spjuth, *Om Gud och allt annat*, 177.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Ibid., 178.

kirken både hellighet og synd, tro og vantro, rettferdighet og urettferdighet. Hva som er hva, er heller ikke alltid like entydig. Det som i øyeblikket framsto som som Guds ledelse, kan i ettertid framstå som en villfarelse. Det som framsto som troskap mot de bibelske bud, kan i ettertid framstå som overgrep mot svake grupper. Henvisningen til det kirkelige fellesskap som uttrykk for frelsens virkelighet, må alltid skje med store forbehold, ja med det vi kan kalle et eskatologisk forbehold: Mellom kirken og fullendelsen ligger *dommen*, ikke bare over verden, men også over kirken (jf. Jesu ord i Matt 7,21–23). Det hender også at kirken med skam må se på at gudrikets verdier blir bedre virkeliggjort andre steder enn i kirken. For Guds ånd virker ikke bare i kirken.⁴⁵

På dette punktet er det mulig å knytte an til Spjuths forståelse av kirken som sakrament.⁴⁶ Et sakrament er et fysisk tegn som peker på Guds handling i nåtid og fremtid. Sakramentet er ikke selve frelsen, men det formidler frelsen og peker på frelsen, både i sin nåværende foreløpige form og i sin eskatologiske fullendelse.⁴⁷ Anvendt på kirken betyr det at kirken ikke er frelsen, men at den er et tegn som formidler frelsen og som peker ut over seg selv mot noe større. Som med alle tegn er det mulig å forvalte det på en måte som gjør det utydelig. Det er derfor en stadig utfordring for enhver kirke å forme sitt liv på en måte som er et mest tydelig tegn på frelsen og det kommende gudsriget, så Jesu bønn til sin Far kan bli oppfylt: ”...for at verden skal tro at du har sendt meg” (Joh 17,21).

Frelsen og kirkens oppdrag i verden

Når man legger så stor vekt på kirken og kirkens fellesskap, kan det i noen tilfeller føre til en form for kirkelig isolasjonisme, der kirken er seg selv nok. Dette skjer imidlertid ikke hos Spjuth, noe som åpenbart er umulig ut fra understrekningen av sammenhengen mellom skapelse og frelse, og påpekningen av at frelsen ikke bare er for kirkens skyld, men for verdens. Når kirken gjør frelsens virkelighet synlig, er det ”i mänsklighetens liv”.⁴⁸ Han kan også peke på hvordan evangeliet har satt spor i verdenshistorien, og at ”Jesus liv på mange sätt har förändrat världen”, noe han illustrerer ved å vise til gjennomslaget for tanken om at alle mennesker har den samme verdi.⁴⁹ Samtidig påpeker han at dette ikke er det avgjørende, men at denne virkelighet gjør seg gjeldende i kirken:

Frälsningens nyhet handlar emellertid inte så mycket om frågan till vilken grad Jesus har påverkat och omformat vår kultur. Det avgörande i kyrkans proklamation om frälsning är att den själv är kallad att vara platsen – mitt i den pågående historien – för en mothistoria som öppnar upp livet för Guds större verklighet. Nåden, rättfärdigheten och freden har inte ersatt den gamla historien men finns som en möjlighet i historien. Men likt Guds närvaro är kyrkans mothistoria ödmjuk och inte tvingande eller

⁴⁵ Harald Hegstad, *Den virkelige kirke*, 29–38.

⁴⁶ Roland Spjuth, *Om Gud och allt annat*, 263.

⁴⁷ Harald Hegstad, *Dåpen: En nådens kilde*, 34–55.

⁴⁸ Roland Spjuth, *Om Gud och allt annat*, 173.

⁴⁹ *Ibid.*, 178–179.

våldsam. Den verkar genom att inbjuda, förlåta, upprätta och bry sig om människors lidande.⁵⁰

Sitatet illustrerer for det første den tendensen jeg allerede har bemerket til å idyllisere kirkens faktiske liv. Hvis man tror at kirken bare er ydmyk og ikke tvingende, har man hverken lest kirkehistorie eller fulgt med i dagspressen. Men for det andre viser det at Spjuth egentlig har svært lite å si om kirkens og de kristnes oppdrag i verden, bortsett fra det å være kirke. Slik sett er dette en posisjon som likner på Stanley Hauerwas' forståelse av forholdet mellom kirken og samfunnet. Hauerwas avviser at de kristnes oppgave skulle ligge i å forandre verden, og hevder i stedet at kirkens politiske oppgave ligger i det å være seg selv, å være kirke. Til det å være kirke hører det å handle i samsvar med Jesu vilje, uansett hvilke konsekvenser det får. Slik handling vil alltid være forankret i det kristne fellesskapet. Her likner Hauerwas og Spjuth på hverandre, bortsett fra at Hauerwas er mer opptatt av den etiske handling der Spjuth er opptatt av fellesskapets indre kvaliteter.⁵¹

Spørsmålet er om dette er en tilfredsstillende forståelse av kirkens oppdrag i verden. Det er naturligvis helt grunnleggende at kirken søker å realisere frelsens verdier i sitt indre liv, men til en fullstendig forståelse av oppdraget hører etter mitt skjønn også en mer spesifikt utadrettet oppgave mot samfunnet og mennesker i samfunnet. Dette oppdraget er ikke begrenset til å forkynne evangeliet og rekruttere til kirken, men handler også om å gjøre det gode og det rette til beste for mennesker uavhengig av deres forhold til den kristne tro. Til dette hører også et politisk oppdrag: Kirken må arbeide for å endre urettferdige og nedbrytende samfunnsforhold, og arbeide for fred og bevaring av skaperverket. Dette skjer dels gjennom kirkens felles arbeid i dens diakoni, dels gjennom den enkelte kristnes individuelle innsats (her har Wingren et poeng!). Det skjer også gjennom kristne mennesker som engasjerer seg i samfunnslivet i andre sammenhenger enn kirken, for eksempel i politiske partier eller humanitære organisasjoner. Evangeliet har samfunnsmessige, ja politiske konsekvenser! I slike sammenhenger søker kristne å virkeliggjøre frelsens og gudsrikets verdier ikke bare sammen med andre kristne, men også sammen med mennesker med annen tro eller ingen tro. Som det heter i et økumenisk dokument fra Kirkenes verdensråd som også Spjuth siterer: "Kristna söker främja Guds rikets värderingar genom att arbeta tillsammans med representanter för andra religioner och med dem som inte har någon religiös tro."⁵²

Dokumentet ser heller ikke noen motsetning mellom det å forkynne frelsen og det å arbeide for en bedre verden:

⁵⁰ Ibid., 179.

⁵¹ Stanley Hauerwas et al., *Resident Aliens: Life in the Christian Colony* (Nashville: Abingdon Press, 1989). Jf. Harald Hegstad, *Den virkelige kirke*, 95–96.

⁵² *Kyrkan: På väg mot en gemensam vision*, Sveriges kristna råds skriftserie nr. 21 (Bromma: Sveriges kristna råd, 2014), pkt. 64, s. 56.

Kyrkan förkunnar evangeliets ord om hopp och tröst, arbetar i medlidande och barmhärtighet (jfr Luk 4:18–19) och är bemyndigad att läka och försona människors trasiga relationer och att tjäna Gud genom att försona dem som skilts åt i hat eller främlingskap (jfr 2 Kor 5:18–21). Tillsammans med alla människor av god vilja strävar kyrkan efter att ta hand om skapelsen som ropar efter att få dela Guds barns frihet (jfr Rom 8:20–22). Kyrkan gör detta genom att bekämpa missbruk och förstörelse av jorden och genom att delta i Guds arbete för ett återupprättande av hela relationer mellan skapelsen och mänskligheten.⁵³

Dette betyr ikke at veien til verdens frelse går gjennom at verden forbedres. Men det gjør den sannelig heller ikke gjennom at kirken makter å leve sitt liv i samsvar med evangeliet. Frelsen er alene Guds nådefulle inngripen til frelse, foregripende her og nå og fullbyrdet ved tidens ende. Gjennom sitt indre liv og gjennom kristne menneskers engasjement for samfunnets og verdens beste kan kirken være et tegn på frelsens og gudsríkets virkelighet. Fordi dette ikke primært er et tegn på en transcendent virkelighet, men på en fullendelse av det sant menneskelige, er dette noe alle mennesker bør kunne kjenne seg igjen i.

Sammen kommer vi videre

Roland Spjuth og jeg har mange felles anliggender i forståelsen av kristen tro og av frelsen. At vi kan se ulikt på noen spørsmål har både med at vi tilhører ulike konfesjonelle tradisjoner og med ulike teologiske preferanser. Som all økumenisk erfaring har vist, kommer man uansett ikke videre gjennom å grave seg ned i fastlåste posisjoner, men gjennom å forsøke å forstå det den andre står for og å føre en samtale der man anerkjenner hverandres gode intensjoner. Selv har jeg lært mye gjennom å beskjeftige meg med Spjuths bidrag til forståelsen av kristen tro.

⁵³ Ibid., pkt. 66, s. 57.